

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi oikeusrekisterikeskuksesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säadettäväksi laki oikeusrekisterikeskuksesta, joka olisi oikeusministeriön alainen viranomainen. Oikeusrekisterikeskukselle siirrettäisiin ministeriön oikeushallinto-osaston tehtäviin nykyisin kuuluvat yksityisiä henkilöitä ja yhteisöjä koskevat täytäntöönpano-, rekisterinpito- ja tietojenluovutustehtävät. Kyseisten asioiden siirtäminen pois

ministeriöstä on perusteltua yleisten hallinnon kehittämistavoitteiden mukaisesti.

Esitys liittyy vuoden 1996 valtion talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1996.

PERUSTELUT

1. Nykytila

Oikeusministeriön oikeushallinto-osastoon kuuluvat tietojenkäsittelypalveluita tuottavat, pääosin Hämeenlinnassa sijaitsevat toiminnot on vuonna 1994 jaettu kolmeen yksikköön. Tietotekniikkatoimisto tuottaa tietojärjestelmien suunnittelu-, kehitys- ja tukipalveluita tuomioistuimille ja oikeushallinnon viranomaisille. Oikeusrekisterikeskuksen tehtäväksi on tietojärjestelmien käyttöönoton myötä keskitetty perintä-, rekisterien ylläpito- ja tietojenluovutustehtäviä. Erillinen hallintoyksikkö tuottaa hallintopalveluja edellä sanotuille yksiköille.

Oikeusministeriön 1 päivänä huhtikuuta 1995 voimaan tulleen työjärjestyksen 12 §:n mukaan oikeushallinto-osasto käsittelee muun muassa asiat, jotka koskevat sakkorangaistusten, menettämisseuraamusten, maksujen ja saamisten täytäntöönpanotehtäviä sekä oikeusrekistereiden pitämistä ja tietojen luovuttamista niistä. Oikeushallinto-osaston työjärjestyksen mukaisesti osasto on jaettu toimintayksiköihin, joista oikeusrekisterikeskus käsittelee edellä

mainitut tehtävät. Oikeusrekisterikeskus huolehtii sakkorangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain (318/63) ja asetuksen (321/69) nojalla sakkojen, saamisten ja menettämisseuraamusten täytäntöönpanosta, Suomen ja muiden pohjoismaiden välisestä yhteistoiminnasta rikosasioissa annettujen tuomioiden täytäntöönpanossa annetun lain täytäntöönpanosta annetun asetuksen (620/64) nojalla muussa pohjoismaassa tuomittuja sakkoja ja eräitä korvauksia koskevasta täytäntöönpanotehtävistä, eräiden sotilaskurinpitolain (331/83) nojalla määrättyjen ja rikesakkolain (66/83) mukaisten seuraamusten täytäntöönpanotehtävistä sekä ylikuormamaksusta annetun lain (51/82) nojalla määrättyjen ylikuormamaksumääräysten täytäntöönpanotehtävistä.

Edellä mainittujen täytäntöönpanotehtävien lisäksi oikeusministeriön tehtäväksi on määrätty eri säädöksissä useiden rekistereiden ylläpito- ja tietojenluovutustehtävät, joita ministeriössä hoitaa oikeusrekisterikeskus. Seuraavassa on lueltu oikeusministeriössä pidettävät oikeusrekisterit ja lainkohdat, joihin velvollisuus rekisterin pitämiseen perustuu.

Rekisteri	Lainkohta
Avioehtoasiain rekisteri	Avioliittoasetus (820/87), 15 §
Kaupanhahvistajarekisteri	Kaupanhahvistaja-asetus (1080/79), 1 a §
Konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteri	Konkurssisääntö, 115 § Laki yrityksen saneerauksesta (47/93), 100 a § Asetus konkurssi- ja yrityssaneerausrekisterieristä (958/94), 1 §
Lahjoitusasiainrekisteri	Asetus lahjoitusten rekisteröimisestä ja kuuluttamisesta (769/91), 1 §
Liiketoimintakieltorekisteri	Laki liiketoimintakiellosta (1059/85), 21 § Asetus liiketoimintakieltorekisteristä (1060/85), 1 §
Velkajärjestelyrekisteri	Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä (57/93), 87 § Asetus yksityishenkilön velkajärjestelystä (58/93), 7 §
Rikosrekisteri	Rikosrekisterilaki (770/93), 1 § Rikosrekisteriasetus (772/93), 1 §

Edellä mainittujen rekistereiden lisäksi oikeusministeriön oikeusrekisterikeskuksessa pidetään asianajajarekisteriä, johon merkitään asianajajayhdistyksen asianajajaluettelosta vuosittain lähettämän otteen sisältämät tiedot. Velvollisuus otteen lähettämiseen perustuu asianajajista annetun lain (496/58) 4 §:n 2 momenttiin.

Erilaisia täytäntöönpanoasioita käsitellään oikeusrekisterikeskuksessa vuosittain noin 600 000. Vireillä olevia rekisterinpitoasioita on noin 240 000. Kaikista rekistereistä luovutetaan tietoja yhteensä noin 255 000 kertaa vuodessa. Täytäntöönpano- ja rekisterinpitoasiat hoidetaan pääasiassa automaattisen tietojenkäsittelyn avulla.

2. Ehdotetut muutokset

Valtioneuvoston 17 päivänä kesäkuuta 1993 keskushallinnon ja aluehallinnon uudistamiseksi tekemän periaatepäätöksen mukaan ministeriöiden tehtävärakennetta selkeytetään. Periaatepäätöksessä ja sen perustelumuiotiossa todetaan ministeriöiden tehtävistä, että ministeriöt valmistelevat yhteiskunnalliseen ohjaukseen ja päätöksentekoon liittyvät asiat sekä vastaavat toimialalleen kuuluvien virastojen ja laitosten tulohajauksesta. Ministeriöistä pitää siirtää pois tehtävät, jotka eivät liity toimialan johtamiseen. Edelleen todetaan, että ministeriön tehtäviin ei pääsääntöisesti kuulu tehdä yksittäisiä kansalaisia ja yhteisöjä koskevia lupapäätöksiä eikä muita tapauskohtaisia päätöksiä, kuten vahvistuksia, hyväksymisiä ja rekisteröintejä. Edellä kuvattujen oikeusministeriön

oikeushallinto-osastolle kuuluvien täytäntöönpano- ja rekisteröintitehtävien siirtäminen pois ministeriöstä olisi siten hallinnon yleisten kehittämistavoitteiden ja edellä mainitun valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaista.

Esityksen tavoitteena on vapauttaa oikeusministeriö yksityistä henkilöä tai yhteisöä koskevien täytäntöönpano- ja rekisterinpitotehtävien suorittamisesta ja siirtää nämä tehtävät erillisviranomaiselle. Esityksessä ehdotetaan, että ministeriön hallinnonalalle perustetaan virasto, jonka tehtäväksi täytäntöönpano- ja rekisteröintitehtävät siirretään. Virasto olisi nimeltään oikeusrekisterikeskus.

Tehtävien siirtäminen paikallis- tai aluetasolle ei olisi kustannussyistä järkevää. Rekisterien mahdollisimman hyvän luotettavuuden turvaamiseksi on myös suotavaa, että tehtävät hoidetaan keskitetysti.

Oikeusrekisterikeskuksesta ehdotetaan säädettäväksi lailla, koska kysymyksessä olisi viranomais tehtävien hoitaminen. Oikeusrekisterikeskukselle siirrettäväksi ehdotetut tehtävät perustuvat yleensä lain- tai asetuksentasoiisiin säännöksiin.

Nykyisin oikeusministeriölle tai sen alaisille yksiköille säädettyjen edellä mainittujen täytäntöönpano- ja rekisteröintitehtävien hoitaminen siirtyisi oikeusrekisterikeskukselle. Oikeusrekisterikeskusta koskevassa laissa mainittaisiin myös perustettavan viraston asema eli sen toimiminen oikeusministeriön alaisuudessa. Ministeriön oikeushallinto-osaston oikeusrekisterikeskus on nykyisin sijoitettu pääosin Hämeenlinnaan; ainoastaan rikosrekisteriä pidetään Helsingissä. Perustettavaksi ehdotettu sa-

manniminen virasto toimisi myös Hämeenlinnassa lukuunottamatta rikosrekisteriä, joka jäisi edelleen Helsinkiin.

Oikeusrekisterikeskuksen päätökset täytäntöönpano- ja rekisteröintiasioissa olisivat hallinnollisia päätöksiä, joten haettaessa niihin muutosta noudatettaisiin muutoksenhausta hallintoasioissa annetun lain (154/50) mukaista menettelyä. Koska oikeusrekisterikeskus olisi luettava ylemmäksi hallintoviranomaiseksi, muutoksenhakuasteena olisi korkein hallinto-oikeus.

Tarkemmat säännökset lain täytäntöönpanosta annettaisiin asetuksella. Esityksen liitteenä on luonnos asetukseksi oikeusrekisterikeskuksesta. Virasto toimisi päällikkövirastona. Päällikkönä olisi johtaja, joka ratkaisisi oikeusrekisterikeskukselle kuuluvat asiat, jollei niitä viraston työjärjestyksessä määrätä muun virkamiehen ratkaistaviksi.

Oikeusrekisterikeskuksen tehtävät olisivat täytäntöönpano- ja rekisteröintitehtäviä, joissa ratkaisujen teko on tiukasti lakisidonnaista. Viraston koosta johtuen hallinnolliset johtamistehtävät olisivat vähäisiä. Tämän johdosta johtokunnan asettaminen ei olisi tarpeellista. Henkilöstön näkökantojen huomioon ottaminen viraston johtamisessa voitaisiin toteuttaa yhteistoimintalain ja johtoryhmätyöskentelyn puitteissa.

Asiat ratkaistaisiin esittelystä, jollei työjärjestyksessä toisin määrättäisi. Oikeusrekisterikeskuksen tehtävistä useat olisivat luonteeltaan sellaisia, etteivät ne vaatisi esittelymenettelyä. Tällaisia ovat tavanomaiset rekisterien ylläpitoon liittyvät ratkaisut. Ilman esittelyä ratkaistaisiin myös sakkorangaistuksen täytäntöönpanosta annetun asetuksen, rikesakkoasetuksen, ylikuormamaksusta annetun asetuksen (240/82) sekä Suomen ja muiden pohjoismaiden välisestä yhteistoiminnasta rikosasioissa annettujen tuomioiden täytäntöönpanossa annetun lain täytäntöönpanosta annetun asetuksen mukaiset täytäntöönpanotehtävät. Mainitut täytäntöönpanotehtävät ratkaistaan nykyisinkin ilman esittelyä oikeusministeriöstä annetun asetuksen (457/95) 4 §:n nojalla.

Johtaja vahvistaisi viraston työjärjestyksen, jossa määrättäisiin myös toimintayksiköistä ja muusta viraston toiminnan organisoinnista. Toimintayksikön päällikkönä olisi apulaisjohtaja.

Asetuksessa säädettäisiin johtajan kelpoisuusvaatimuksiksi oikeustieteen kandidaatin

tutkinto ja hyvä perehtyneisyys virkaan kuuluviin tehtäviin sekä johtamiskokemus. Apulaisjohtajalta vaadittaisiin oikeustieteen kandidaatin tutkinto sekä hyvä perehtyneisyys toimialaansa kuuluviin tehtäviin. Johtajan nimittäisi valtioneuvosto ja apulaisjohtajan oikeusministeriö oikeusrekisterikeskuksen esityksestä. Muun henkilöstön ottaisi viraston johtaja.

Tehtävistä, jotka kuuluisivat perustettavalle oikeusrekisterikeskukselle, säädetään useissa laeissa ja asetuksissa. Tehtävät säädetään nykyisin kuuluviksi joko oikeusministeriölle tai jollekin sen yksikölle. Osa säännöksistä on vanhentuneita sen vuoksi, että oikeusministeriön organisaatio on muuttunut. Kaikkia näitä tehtäviä hoitaa nykyisin oikeusministeriöstä annetun asetuksen sekä oikeusministeriön ja sen oikeushallinto-osaston työjärjestyksen mukaan osaston oikeusrekisterikeskus-niminen toimintayksikkö. Perustettavaksi ehdotettu uusi virasto ryhtyisi hoitamaan näitä tehtäviä lain voimaan tullessa suoraan siirtymäsäännöksen nojalla. Tässä ehdotuksessa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseen velvoittavien säädösten muuttamisesta annettaisiin myöhemmin erillinen hallituksen esitys.

3. Esityksen vaikutukset

Kysymys on oikeusministeriölle kuuluvien tehtävien uudelleen organisoinnista hallinnonalan sisällä. Ehdotuksesta ei aiheutuisi kustannusvaikutuksia. Järjestely toteutettaisiin hallinnonalan toimintameno- ja henkilöstökehyksen rajoissa.

Esityksessä ehdotetaan perustettavaksi oikeusministeriön alaisuuteen uusi viranomainen, oikeusrekisterikeskus, johon perustettaisiin johtajan virka. Virastoon tarvittavat muut virat siirrettäisiin ministeriöstä. Nykyisin kyseessä olevia tehtäviä hoitaa oikeusministeriössä 49 henkilöä.

Oikeusrekisterikeskus käyttäisi olemassa olevia tietojärjestelmiä, joten viraston perustaminen ei aiheuttaisi tarvetta uusien järjestelmien hankkimiseen.

4. Asian valmistelu

Ehdotus on valmisteltu virkatyönä oikeusministeriössä. Asia on käsitelty organisaatiomuutoksen edellyttämällä tavalla yhteistoimintamiettelystä.

5. Voimaantulo

Esitys liittyy vuoden 1996 valtion talousarvioesitykseen. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1996.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

L a k i

oikeusrekisterikeskuksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Asema ja tehtävät

Oikeusministeriön alaisena on oikeusrekisterikeskus.

Oikeusrekisterikeskuksen tehtävänä on huolehtia niistä sakkoihin, menettämisseuraamuksiin, maksuihin ja saamisiin liittyvistä täytäntöönpanotehtävistä sekä oikeusrekisterien ylläpitotehtävistä, jotka säädetään sen tehtäviksi muussa laissa tai asetuksessa taikka määrätään sen nojalla annetussa päätöksessä.

Oikeusrekisterikeskus luovuttaa ylläpitämiensä rekistereiden tietoja muille viranomaisille, yksityisille henkilöille ja yhteisöille.

2 §

Muutoksenhaku

Oikeusrekisterikeskuksen päätöksen saa, jollei erikseen toisin säädetä, hakea muutosta siinä järjestyksessä kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädetään.

3 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

4 §

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1996.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Mitä tässä laissa tarkoitetuista, tämän lain voimaan tullessa oikeusministeriölle kuuluvista tehtävistä, jotka oikeusministeriöstä annetun asetuksen (457/95) sekä sen nojalla annetun oikeusministeriön työjärjestyksen ja oikeusministeriön oikeushallinto-osaston työjärjestyksen mukaan kuuluvat oikeusministeriön oikeushallinto-osastolle, muualla säädetään tai määrätään, koskee tämän lain voimaan tultua oikeusrekisterikeskusta.

Helsingissä 29 päivänä syyskuuta 1995

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Oikeusministeri *Sauli Niinistö*

Asetus oikeusrekisterikeskuksesta

Oikeusministerin esittelystä säädetään oikeusrekisterikeskuksesta päivänä kuuta
199 annettun lain (/) 3 §:n nojalla:

1 §

Oikeusrekisterikeskuksen tehtävät

Sen lisäksi, mitä oikeusrekisterikeskuksesta annettussa laissa (/) tai muualla laissa säädetään, oikeusrekisterikeskuksen tehtävien hoitamisesta määrätään työjärjestyksessä.

2 §

Organisaatio

Oikeusrekisterikeskuksessa voi olla toimintayksiköitä sen mukaan kuin sen työjärjestyksessä määrätään.

Oikeusrekisterikeskuksen toimintayksiköiden tehtävistä ja oikeusrekisterikeskuksen muusta organisaatiosta, johtamisesta, virkamiesten tehtävistä sekä asioiden valmistelusta ja ratkaisemisesta oikeusrekisterikeskuksessa määrätään työjärjestyksessä. Työjärjestyksen vahvistaa johtaja.

3 §

Johto

Oikeusrekisterikeskuksen päällikkönä on johtaja.

Oikeusrekisterikeskuksen toimintayksiköiden päällikköinä on apulaisjohtajia.

4 §

Asioiden ratkaiseminen

Oikeusrekisterikeskuksessa päätettävät asiat ratkaisee johtaja, jollei asiaa ole työjärjestyksessä määrätty muun virkamiehen ratkaistavaksi.

Johtaja voi yksittäistapauksessa pidättää itselleen päätösvallan asiassa, jonka ratkaiseminen työjärjestyksen mukaan kuuluu hänen alaiselleen virkamiehelle.

Asiat ratkaistaan esittelystä, jollei työjärjestyksessä toisin määrätä.

5 §

Virkamiesten kelpoisuusvaatimukset

Johtajan kelpoisuusvaatimuksena on oikeustieteen kandidaatin tutkinto ja hyvä perehtyneisyys virkaan kuuluviin tehtäviin sekä johtamiskokemus.

Apulaisjohtajan kelpoisuusvaatimuksena on oikeustieteen kandidaatin tutkinto ja hyvä perehtyneisyys toimialaansa kuuluviin tehtäviin.

6 §

Virkamiesten nimittäminen ja muun henkilöstön ottaminen

Johtajan nimittää valtioneuvosto.

Apulaisjohtajan nimittää oikeusministeriö oikeusrekisterikeskuksen esityksestä.

Johtaja nimittää muut virkamiehet ja ottaa muun henkilökunnan.

7 §

Virkasyyte

Johtajaa ja apulaisjohtajaa syytetään virkavirheestä hovioikeudessa.

8 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1996.

Ennen asetuksen voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Virkoja ensimmäistä kertaa täytettäessä niitä ei tarvitse julistaa haettaviksi.
